

Nr 672

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1955/56, m. m.*

Det har ofta framhållits, att möjligheterna att i förväg bedöma, hur statens faktiska utgifter kommer att ställa sig i förhållande till dess egna, verkliga inkomster är mycket begränsade, då bedömningarna avser enstaka år.

Som ett belägg för denna uppfattning kan anföras en sifferserie, som visar hur olika budgetutsikterna för ett och samma budgetår uppskattas vid olika tidpunkter.

Då förslaget till budget för det år som slutar om någon månad lades fram i januari 1954 räknade man med att de verkliga utgifterna skulle överstiga inkomsterna med 60 miljoner kronor. När budgeten definitivt fastställdes i slutet av maj samma år beräknades underskottet till 64 miljoner kronor. Vid omräkningen i mitten av löpande budgetår utgick man från att inkomsterna jämnt skulle täcka utgifterna. Vid den förnyade omräkning som nyss företagits har man kommit fram till ett troligt överskott på 216 miljoner kronor. Om hållbarheten av även i sista stund gjorda omräkningar vittnar erfarenheterna från förra budgetåret. Den sista beräkningen av det väntade utfallet av detta års budget slutade i antagandet om ett underskott på 112 miljoner kronor. Resultatet blev ett överskott på 405 miljoner kronor.

Naturligtvis kan det hävdas, att variationerna icke är stora i förhållande till den svenska budgetens totala omfång samt att de i och för sig är lätta att förklara eftersom främst inkomsterna för statsverket snabbt förändras med växlingarna i konjunkturerna. Utan tvekan ligger det åtskilligt i båda dessa påpekanden. Det kan tilläggas, att beräkningarna av den tungt vägande post i de statliga inkomsterna, som statens andel av preliminärskatten är, med nödvändighet måste bli starkt schematiska. Någon riktig överblick av den kommunerna tillkommande delen av preliminärskatten har nämligen icke vunnits. På grund av eftersläpningar i statens utbetalningar till kommunerna och de förhållandevis svårberäknliga utslagen av ett stigande skatteunderlag för dessas del måste man härvidlag nöja sig med grova approximationer. Det är till exempel i hög grad diskutabelt, huruvida det verkligen är ofrånkomligt att för nästa budgetår räkna upp de medel, som skall reserveras för avbetalning av

kommunernas fordran på staten, med femtio miljoner kronor eller med över 14 %. Mellan de båda beräkningstillfällena har dock inte förflutit mer än några månader. Den del av preliminärskatten, som netto tillföres statsverket, har under samma tid endast uppräknats med icke fullt 3 %.

Regeringen företräder uppfattningen att i dess förslag till budget för nästkommande år driftutgifterna täckes av löpande inkomster. Något överskott framräknas ej. På framför allt tre punkter kan erinringar göras:

Den särskilda investeringsavgiften på motorfordon — den nya bilaccisen — borde med regeringens utgångspunkter ha på samma sätt som investeringsavgiften i övrigt förts bort ur driftbudgeten och avsatts till budgetutjämningsfonden för att "steriliseras".

Det överskott som beräknas komma att uppstå på bilskatterna skall enligt gällande redovisningsnormer överföras till automobilskattemedlens delfond. Det borde därför ej ha tagits i anspråk som inkomst i driftbudgeten.

Att utgå från att tidigare beviljade anslag under framförliggande budgetår skulle komma att förbrukas till ett belopp, som med inemot 100 miljoner kronor överstiger förbrukningen under löpande budgetår, förefaller knappast realistiskt.

Mot bakgrunden av de uttalanden regeringen gör om "den restriktivitet, som präglar nästa års budget", är det dock icke möjligt att förutsätta annat än att densamma innehåller reserver främst i inkomstberäkningarna, som minst ger säkerhet för att upplåning icke i någon form skall behöva användas för att de verkliga utgifterna på driftbudgeten skall kunna betalas.

Om man således kan utgå från att regeringens förslag till inkomst- och utgiftsstat för nästa år går ihop, bör det vara tillräckligt för dem som yrkar på lägre skatter än regeringen att visa att de föreslagit motsvarande minskningar i statens utgifter. Det är ju ändå till sist förhållandet mellan faktiska inkomster och utgifter, som avgör hur stark en budget är.

Vi bifogar en sammanställning, som visar vilka besparingar som skulle ha uppstått, om riksdagsmajoriteten hade följt de förslag vi i högerpartiet framlagt. Av denna framgår att statens utgifter under budgetåret 1955/56 genom våra förslag till utgiftsminskningar skulle ha blivit 153 miljoner kronor lägre än enligt regeringens förslag till stat för detta år. Å andra sidan har vi krävt förbättrade bostadsbidrag till barnfamiljer med små inkomster. Detta skulle kosta statsverket och skattebetalarna fjorton miljoner kronor för nästa budgetår. Vi har dessutom velat öka anslaget för idrottens främjande med cirka trehundra tusen kronor. Nettoeffekten skulle alltså bli en utgiftssänkning med cirka 138 miljoner kronor.

Ett beslut nu om att från och med 1956 års början sänka skatten på människornas inkomster ned till normalnivå kan beräknas komma att minska statens inkomster nästa budgetår med cirka 90 miljoner kronor. Att sänka den procentsats, efter vilken statlig inkomstskatt uttages av fysiska personer, med tio enheter är alltså i och för sig möjligt under de förutsättningar högerpartiets politik skulle ha skapat.

Ett överskott på cirka 50 miljoner kronor skulle återstå. Därtill skall läggas av oss föreslagna åtgärder i syfte att öka statens inkomster. Genom den ståndpunkt vi tog i frågan om förenklingen av taxeringsförfarandet skulle dessa ha ökats med något över tio miljoner kronor under nästa budgetår. Överskottet stiger därigenom till cirka 60 miljoner kronor.

Utöver sänkningen i inkomstskatten för fysiska personer har vi i högerpartiet emellertid föreslagit:

- 1) kvarlåtenskapsskattens avskaffande från den 1 januari 1956;
- 2) skattelättnader för olika former av frivilligt sparande — inklusive en reform av förmögenhetsbeskattningen från den 1 januari 1957, som gör slut på skyldighet att erlægga inkomstskatt för de belopp som redan betalats i förmögenhetsskatt;
- 3) en sänkning av skattesatsen för skogsvårdsavgiften.

Schematiskt talat kan detta sägas medföra, att statsverkets inkomster för nästa budgetår minskas med cirka 21 miljoner kronor. Överskottet skulle alltså reduceras till cirka 38—40 miljoner kronor.

Hänsyn måste dock tagas även till att högerpartiet föreslagit ett successivt återställande av rätten till fri avskrivning för bolag och ekonomiska föreningar. Detta förslag har framlagts i rationaliseringens, i den växande produktionens, i konsumenters och löntagares intresse. Rätt till fri avskrivning medför icke minskade utan ökade inkomster för statsverket. Erfarenheterna från den förhållandevis långa period då vi haft detta rationella system för att bestämma skatteunderlaget för företagen visar på ett oemotsägligt sätt, att sparandet inom företagen skapat grund för stigande produktion och produktivitet, för säkrare anställningar, billigare varor och ökande statsinkomster.

Återställd rätt till fri avskrivning kan däremot möjligen förskjuta statsinkomster mellan olika budgetår. Att beräkna i vad mån detta inträffar är — på grund av bristen på officiella uppgifter av hållbart slag — mycket svårt. De myndigheternas kalkyler, som föreligger, ger emellertid full klarhet om att vad vi i detta avseende föreslagit ryms inom den ram våra förslag till utgifter och inkomster skapar.

Naturligtvis är alla överslagsberäkningar av detta slag approximativa. Det kan emellertid hävdas att med högerpartiets politik skulle

en sänkning av inkomstskatten med cirka tio procent vara möjligt,

en driftbudget komma till stånd där inkomsterna täcker utgifterna, en driftbudget som är minst lika stark som regeringens.

Även budgetåret efter nästa kommer in i bilden. Ett skattesänkingsbeslut nu gäller ju även dettas första hälft.

Utgår man från högerpartiets utgiftsalternativ kan man med betryggande grad av säkerhet hävda att — under förutsättning av fortsatt återhållsamhet — ett "normalt" uttag av inkomstskatt — ett uttag vid grundbeloppsnivå — skulle vara möjligt även under det budgetår som slutar i juni 1957. Utgångspunkten är då att "den automatiska inkomstökning", med vilken statsverket kan räkna, minst skall räcka till för "den automatiska utgiftsökning" som förefaller ofrånkomlig efter hittills tillämpat sätt att besluta om utgifter.

I en diskussion om den ordinarie beskattningens höjd och statsbudgetens hållfasthet behöver ej något avseende fästas vid de "tillfälliga statsinkomsterna". Än en gång har deklarerats att dessa skall föras utanför driftbudgeten. Delvis har också detta skett. Dessa tillfälliga statsinkomster är, i den mån de består av extraskatter på produktionen, att betrakta som ett tvångslån utan återbetalningsskyldighet, och, i den mån de utgöres av extra bördor på den gren av transportväsendet motorismen svarar för, att se som tvångslån med utfästelser om återbetalning i form av bättre vägar. Argumentationen för eller emot tvångslåneoperationer måste alltid vara samhällsekonomisk, ej statsfinansiell. För vår del har vi också av principiella skäl bestämt tagit avstånd från tvångslånemethoden, vilken — i stället för att stärka — försvagar utsikterna till bestående jämvikt i samhällsekonomien.

De tillfälliga statsinkomster som i regeringens budgetupplägging avförts för att i sista hand minska statsskulden i riksbanken berör icke ens formellt den statsfinansiella grund, som bestämmer skatternas höjd. Reellt betyder denna åtgärd endast en egendomsöverflyttning från medborgarna till staten. Medlen kan till exempel komma till användning som dellikvid för de stamaktier i malmbolaget, som regeringen föreslagit att statsverket skall inköpa av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

Om regeringen för att få inkomster nog för utgifterna på driftbudgeten tar i anspråk cirka etthundratrettio miljoner kronor, som är inkasserade för att bygga vägar, betyder detta att driftbudgeten balanseras med lån. Att lånet upptages ur den speciella fonden för vägbyggande spelar ur statsfinansiella synpunkter ingen roll. En skuld uppkommer, en skuld, som skall regleras. Vi utgår — som ovan framhållits — ifrån att regeringen icke i nuvarande statsfinansiella och samhällsekonomiska läge är beredd att nå jämvikt i sin driftbudget genom någon form av upplåning

utan att dess beräkningar är gjorda med sådana marginaler att budgeten därförutan blir balanserad.

Att skattesänkingsperioden i svensk politik omedelbart inledes är med hänsyn till produktionen, produktiviteten och sparandet nödvändigt. Det ger också en av förutsättningarna för att nästa avtalsrörelse skall kunna realekonomiskt och psykologiskt underbyggas.

En sänkning av den statliga inkomstkatten med cirka en tiondel är emellertid för oss inget slutmål, endast ett första steg på skattesänkningarnas väg. Det ligger makt uppå att de statliga instanserna gör vad i deras förmåga står för att den återhållsamhet med utgifterna skall kunna komma till stånd ute i kommunerna som är ett villkor för en allmän sänkning av den kommunala beskattningen. Sambeskattningsproblemet är endast i otillräcklig utsträckning löst. Skattebördan i skilda inkomstkikt är så tung, att mer genomgripande reformer än den i år enda möjliga — en schematisk sänkning med cirka 10 procent — framstår som både nödvändiga och rationella. Marginalskatteproblemet måste angripas från friskare och mer frigjorda utgångspunkter.

Produktionsstegringarna och den allmänna inkomsthöjningen, som ökar i storlek genom omedelbara skattelättnader, ger också statsverket växande inkomster. Dessa bör i möjligaste mån tagas till vara för ytterligare skattesänkningar. Skattesänkningarna bör få ge utrymme för nya skattesänkningar. Därutöver bör enligt vår uppfattning en allmän omprövning komma till stånd av de statliga utgifterna och de statliga utgiftsändamålen. Den bör avse såväl möjligheterna att pressa kostnaderna som omfattningen av den statliga verksamheten. Vi hävdar principiellt och praktiskt att ramen för det allmännas förfogande över medborgarnas inkomster bör krympas. Rätten till personlig disposition över den personliga arbetsinsatsens avkastning bör stärkas och vidgas. Detta är, som vi ser saken, en väg icke blott till säkrare penningvärde och säkrare sysselsättning utan också en metod att underbygga den utveckling mot en vidgad personlig äganderätt för de stora grupperna medborgare, som ligger i tiden.

I särskilda motioner har vi angivit riktlinjer för det arbete som syftar till att sänka den statliga utgiftsnivån. Ehuru behandlingen av dessa förväningar nog skjutits till en tidpunkt då utgiftsstaten för nästa budgetår definitivt fastställts och då budgetarbetet för det därpå följande hunnit börja i de förberedande instanserna, bör en riksdagens deklaration i motionernas syfte kunna medverka till en sådan utgiftspolitik, att handlingsfriheten ökas då det gäller att ge konkret innehåll åt kraven på genomgripande skattesänkingsreformer.

Vi åberopar våra ovan anförda uppgifter och ståndpunkter samt hemställer,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 190 måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i denna motion angivna riktlinjer bort och bör föras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall vad angår senare hälften av budgetåret 1955/56 ingå i preliminär skatt med 100 procent av grundbeloppet.

Stockholm den 17 maj 1955

Jarl Hjalmarson

Martin Skoglund

T. G. v. Seth

Elis Håstad

Ernst V. Staxäng

E. Birke

Erik Hagberg

Alarik Hagård

Einar Hægglom

Bilaga till motion med förslag om sänkning av uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten

**Översikt över de förslag till ändringar i riksstaten 1955/56,
som högerpartiet ställt**

(Medtagits har förslag som inneburit avvikelser gentemot de beslut riksdagen slutligt fattat. I de fall då votering förekommit har det förutsatts att högergruppen flertal ställt sig bakom förslaget. Om röstning ej förekommit, har förslaget medräknats därest gruppens ledamöter i vederbörande utskott eller majoriteten av dem anslutit sig därtill. Enskilda högermäns yrkanden som inte blivit föremål för votering har däremot ej medräknats. Beslut har ännu icke fattats av riksdagen beträffande samtliga frågor. Siffrorna grundar sig därför i en del fall på en bedömning av hur utgången i riksdagen blir och hur högergruppen kommer att votera.)

I. Förslag som kan medföra inkomstminskningar för statsverket

	Milj. kr.
Sänkning av uttagningsprocenten från 110 till 100	90,0
Kvarlåtenskapsskattens avskaffande från den 1 jan. 1956	8,0
Ökad skattefrihet för kapitalinkomster, skattefrihet för inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter upp till 200 kr. samt ökat försäkringsavdrag (för helt år resp. 8, 10 och 12 milj.).	
En tredjedel utföres här	10,0
Sänkning av skattesatsen för skogsvårdsavgiften från 1,5 till 1,0 promille	2,6
<u>Summa</u>	<u>110,6</u>

II. Förslag från högergruppen, vilka kan beräknas medföra utgiftsökningar

	Kr.
Anslaget till idrottens främjande	330 000
Bostadsrabatterna	14 000 000
<u>Summa</u>	<u>14 330 000</u>

III. Förslag som kan medföra inkomstökningar för statsverket

Avslagsyrkande beträffande schablonavdraget från inkomst av tjänst	<u>11 milj.</u>
--	-----------------

IV. Av högergruppen framställda förslag till utgiftsminskningar

	Kr.
Mödrahjälp	2 000 000
Mödrahjälpnämnderna	40 000

Sänkning av skatteprocenten	300 milj.
Kvarlåtenskapsskatten	16
Förmögenhetsskatten	6
Skogsvårdsavgiften	3
Skattelättnader för inkomst av egna hem och av kapital samt höjning av försäkringsavdraget	30
Schablonavdraget från inkomst av tjänst	—35
	<u>Summa 320 milj.</u>

Beträffande *utgifterna* kan följande minskningar beräknas uppkomma:

Tillägsslånen	100 milj.
Avskrivningsbehovet	100
Räntesubventioner	30
Skatteersättning till kommunerna	47
Bostadsrabatter	—14
	<u>Summa 263 milj.</u>

Med dessa visserligen approximativa beräkningar torde ha visats, att ett genomförande av högerpartiets förslag i fråga om inkomster och utgifter skulle ha möjliggjort en bestående skattesänkning.